

ชนิดและความหลากหลายของปลาในแม่น้ำยม

Species and Diversity of fishes in the Yom River

ธงชัย จำปาศรี
(Thongchai Champasri)*

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหลากหลายของชนิดปลาที่พบในแม่น้ำยม ตลอดจนสรุปความหลากหลายของชนิด ได้เริ่มทำการศึกษาดังแต่เดือนมิถุนายน 2540 ถึงเดือนพฤษภาคม 2541 โดยทำการศึกษาตัวอย่างปลาที่เก็บไว้ในอดีตและตัวอย่างปลาที่เก็บรวบรวมใหม่ จากการศึกษาพบว่ามีปลาอยู่ทั้งสิ้นจำนวน 28 วงศ์ ได้แก่ Ambassidae, Amblycipitidae, Anabantidae, Bagridae, Belonidae, Channidae, Cichlidae, Clariidae, Clupeidae, Cobitidae, Cynoglossidae, Cyprinidae, Dasyatidae, Eleotridae, Gobiidae, Gyriinocheilidae, Hemirhamphidae, Homalopteridae, Mastacembelidae, Notopteridae, Pangasiidae, Pristolepidae, Schilbeidae, Siluridae, Sisoridae, Soleidae, Tetraodontidae และ Toxotidae รวมทั้งหมด 144 ชนิด

Abstract

The objectives of this study were as follows: to study fish species diversity of the Yom river, to find out species diversity. The study was performed from June, 1997 to May, 1998 from specimens collected in the past and those newly collected by the author. There were 144 species in 28 families. They belong to the following families : Ambassidae, Amblycipitidae, Anabantidae, Bagridae, Belonidae, Channidae, Cichlidae, Clariidae, Clupeidae, Cobitidae, Cynoglossidae, Cyprinidae, Dasyatidae, Eleotridae, Gobiidae, Gyriinocheilidae, Hemirhamphidae, Homalopteridae, Mastacembelidae, Notopteridae, Pangasiidae, Pristolepidae, Schilbeidae, Siluridae, Sisoridae, Soleidae, Tetraodontidae and Toxotidae.

คำสำคัญ : แม่น้ำยม ความหลากหลายของชนิดปลา

Key words : Yom River; Species diversity of fishes

บทนำ

แม่น้ำยมเป็นแม่น้ำที่สำคัญสายหนึ่งของประเทศไทยซึ่งจัดเป็นแม่น้ำดอนบน (rhithron) ลำน้ำเริ่มจากทางตอนบนของภาคเหนือ โดยต้นน้ำมีกำเนิดจากเทือกเขาผีปันน้ำในเขตจังหวัดพะเยา เริ่มตั้งแต่อำเภอปง ไหลผ่านอำเภอเชียงม่วนเข้าเขตอำเภอสองเหนืออุทยานแห่งชาติแม่ยม จากนั้นไหลผ่านที่ราบของอำเภอสอง อำเภอเมือง อำเภอลอง และอำเภอวังชิ้น จนมาถึงอำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัยแล้วไหลผ่านที่ราบลุ่มของจังหวัดพิษณุโลก พิจิตร มาบรรจบกับแม่น้ำน่านที่ตำบลเกยชัย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ มีความยาวทั้งสิ้น 555 กิโลเมตร จากนั้นมาบรรจบกับแม่น้ำอีกสองสายคือ ปิงและวังกลายเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาในที่สุด ลักษณะพื้นที่ของแม่น้ำยมมีความลาดชันมาก กระแสน้ำไหลแรงโดยเฉพาะในฤดูฝน ปริมาณน้ำมีมากจนท่วมล้นตลิ่งทั้งสองฝั่ง มีการพังทลายของชายฝั่งแม่น้ำทวีความรุนแรงและครอบคลุมบริเวณกว้างขวางมากอันเป็นผลกระทบที่เกิดจากการตัดไม้ทำลายป่าอย่างต่อเนื่องในระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมดังกล่าวอาจมีผลกระทบต่อระบบนิเวศของแหล่งน้ำและอาจส่งผลกระทบต่อความหลากหลายของชนิดปลาที่มักมีการเปลี่ยนแปลงทั้งชนิดและปริมาณตามฤดูกาล ระยะเวลาและโอกาสต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสภาวะแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป จากเหตุผลดังกล่าวการศึกษาชนิดและความหลากหลายของปลาในแม่น้ำยมจึงมีความจำเป็นมากเนื่องจากจะต้องนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญของการศึกษา การติดตามให้ล่วงรู้ถึงชนิดของปลาที่เป็นองค์ประกอบของนิเวศวิทยาของแหล่งน้ำและเป็นข้อมูลที่สำคัญมากสำหรับการเตรียมมาตรการวางแผนคุ้มครอง การอนุรักษ์หรือการใช้ประโยชน์อื่น ๆ ในระดับที่เหมาะสมโดยเฉพาะการนำข้อมูลที่ได้นี้มาเปรียบเทียบกับผลของการเฝ้าสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาทางด้านชีววิทยาของปลาและด้านอื่น ๆ ต่อไปด้วยเหตุนี้การศึกษาดังกล่าวจึงนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

วิธีการวิจัย

ออกเก็บตัวอย่างปลาจากแม่น้ำยมตลอดทั้งสายและลำธารต่าง ๆ ที่ไหลลงสู่แม่น้ำยม โดยรวบรวมตัวอย่างปลาจากชาวประมงที่ทำการประมงโดยอาศัยเครื่องมือต่าง ๆ เช่น อวนทับตลิ่ง แห เบ็ด สวิงและไซ เป็นต้น ตัวอย่างที่รวบรวมได้มาจากสถานีต่าง ๆ จำนวนทั้งสิ้น 51 สถานี (ภาพที่ 1) ตลอดทั้งลำน้ำ ออกเก็บตัวอย่างจำนวน 12 ครั้ง ๆ ละ 5-7 วัน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2540 ถึงเดือนพฤษภาคม 2541 ตัวอย่างปลาที่รวบรวมได้ทั้งหมดนำมาเก็บรักษาในฟอร์มาลิน 10 เปอร์เซ็นต์ แยกเป็นสถานีต่าง ๆ บรรจุในถังพลาสติก หลังจากนั้นนำตัวอย่างปลาทั้งหมดมาดำเนินการตรวจสอบทางอนุกรมวิธานเพื่อแยกปลาออกเป็นชนิดต่าง ๆ โดยอาศัยคู่มือวิเคราะห์พรรณปลา (key) และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ชาวลิต (2536); ชาวลิต และสมศักดิ์ (2536); พนม และคณะ (2531); ทรงพรรณ และคณะ (2529) Allen (1978); Kamasuta (1993); Kottelat (1989, 1990, 1991); Monkolprasit and Roberts (1990); Rainboth (1985); Roberts (1982, 1983, 1986, 1992a, 1992b, 1994a, 1994b, 1995); Roberts and Vidthayanon (1991); Siebert (1991); Smith (1945); Sontirat (1971, 1976, 1981, 1984a, 1984b, 1984c, 1984d, 1985, 1988a, 1988b, 1989); Sufi (1956); Taki and Doi (1995) และ Vidthayanon and Kottelat (1990) ในการศึกษาได้ใช้ตัวอย่างปลาที่รวบรวมโดย Faculty of Fisheries, Kasetsart University and Department of Fisheries, Ministry of Agriculture and Cooperatives (1995) และจากตัวอย่างปลาที่เก็บจากแม่น้ำยมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และที่มีอยู่ในพิพิธภัณฑ์คณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำหรับอ้างอิง (reference collection) ด้วย หลังจากแยกชนิดเรียบร้อยแล้วจึงจัดบันทึกชนิดของปลาเพื่อจัดทำบัญชีรายชื่อปลาทั้งหมดที่พบในแม่น้ำยมตลอดทั้งสาย

ผลการวิจัย

จากการสำรวจและเก็บรวบรวมตัวอย่างปลาในแม่น้ำยมตลอดทั้งลำน้ำ พบปลาจำนวน 28 วงศ์ ได้แก่ Ambassidae, Amblycipitidae, Anabantidae, Bagridae, Belontiidae, Channidae, Cichlidae, Clariidae, Clupeidae, Cobitidae, Cynoglossidae, Cyprinidae, Dasyatidae, Eleotridae, Gobiidae, Gyrinocheilidae, Hemirhamphidae, Homalopteridae, Mastacembelidae, Notopteridae, Pangasiidae, Pristolepidae, Schilbeidae, Siluridae, Sisoridae, Soleidae, Tetraodontidae และ Toxotidae รวม 144 ชนิด วงศ์ที่มีจำนวนสมาชิกมากที่สุด ได้แก่ วงศ์ Cyprinidae พบ 55 ชนิด รองลงมาได้แก่ วงศ์ Cobitidae และ Bagridae พบ 22 ชนิด และ 10 ชนิด ตามลำดับ ที่เหลือเป็นปลาจากวงศ์อื่น ๆ รวมกัน 57 ชนิด ดังมีรายชื่อในตารางที่ 1

วิจารณ์ผลการวิจัย

เนื่องจากปลาเป็นทรัพยากรสัตว์น้ำที่มีการเปลี่ยนแปลงของจำนวนและชนิดเมื่อระยะเวลาเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมอันเกิดจากการกระทำของมนุษย์ หรือการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากธรรมชาติ จากเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สัตว์มีกระดูกสันหลังจำพวกปลาที่มีความหลากหลายมากที่สุดทั้งทางด้านขนาดรูปร่าง ชีววิทยาและแหล่งที่อยู่อาศัย ตลอดจนการสืบพันธุ์เพื่อเพิ่มจำนวนประชากร หากสภาวะแวดล้อมมีความเหมาะสมก็จะเกิดการแพร่กระจายพันธุ์อย่างสมบูรณ์ แต่ถ้าเมื่อใดที่สภาวะแวดล้อมไม่มีความเหมาะสมก็จะส่งผลต่อประชากรปลาในแหล่งน้ำนั้น ๆ ประชากรปลาชนิดหนึ่งอาจสูญหายไปจากแหล่งน้ำในระยะเวลาหนึ่งแล้วจะถูกแทนที่โดยประชากรปลาอีกชนิดหนึ่ง นอกจากนี้แล้วการจับปลามากกว่าที่ธรรมชาติจะผลิตได้ (overfishing) ก็จะเป็นผลทำให้ความหลากหลายของประชากรเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาจากผลการสำรวจชนิดของปลาในแม่น้ำยมจะเห็นว่ามีการเปลี่ยนแปลงของจำนวนและชนิดอยู่ตลอดเวลา จาก

การสำรวจของ Smith (1945) รายงานการแพร่กระจายของปลาในแม่น้ำยม 3 ชนิด คือ *Luciosoma bleekeri*, *Acanthopsis choirorhynchus* และ *Strongylura strongylura* ต่อมา Suvatti (1950) รายงานถึงปลาที่พบในแม่น้ำยมเพียง 3 ชนิด คือ *Acanthopsis choirorhynchus*, *Luciosoma bleekeri* และ *Mystus wyckii* หลวงมัศยจิตรการ และโชติ (2502) รายงานการแพร่กระจายของปลาในแม่น้ำยม 1 ชนิด คือ *Acanthopsis choirorhynchus*

การศึกษาความหลากหลายของชนิดปลาในแม่น้ำยมเริ่มมีการศึกษามากขึ้นในปี พ.ศ. 2524-2525 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2536) โดยสำรวจพบปลาทั้งหมด 10 วงศ์ รวม 25 ชนิด ในการศึกษาดังกล่าวมิใช่เป็นการศึกษาตลอดทั้งลำน้ำแต่เป็นการศึกษาเฉพาะในบริเวณที่จะมีการสร้างเขื่อนแก่งเสือเต้น ในจำนวนนี้พบว่าปลากลุ่ม cyprinids มีจำนวนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ปลากลุ่ม anabantids, silurids และปลาชนิดอื่น เฉิดฉั่น และคณะ (2537) สำรวจทางชีววิทยาประมงในแม่น้ำยมบริเวณแก่งเสือเต้นพบปลา 22 วงศ์ รวม 54 ชนิด ซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกับ Center for Conservation Biology Faculty of Science, Mahidol University (1992) ที่สำรวจพบพรรณปลาในบริเวณแก่งเสือเต้น 21 วงศ์ รวม 68 ชนิด และจากการศึกษาของ Faculty of Fisheries, Kasetsart University and Department of Fisheries, Ministry of Agriculture and Cooperatives (1995) สำรวจพบปลา 21 วงศ์ รวมทั้งสิ้น 92 ชนิด ชนิดที่ไม่พบในการสำรวจปี 1992 ได้แก่ *Bagarius bagarius*, *Channa marulius*, *Cyclocheilichthys apogon*, *Cyprinus carpio*, *Lobocheilus melanotaenia*, *Mystacoleucus greenwayi*, *Mystus planiceps*, *Noemacheilus bucculentus*, *N. kohchangensis*, *N. obscurus*, *Oxygaster siamensis*, *Puntius spilopterus*, *Tetraodon palembangensis* และ *Trichopsis pumillus* ซึ่งอาจเป็นเพราะสถานีในการสำรวจไม่เท่ากันและไม่เหมือนกันก็ได้หรืออาจโดยเหตุผลอื่น

สรุปผลการศึกษา

สำหรับการศึกษาชนิดและความหลากหลายของปลาในแม่น้ำยมครั้งนี้เป็นการสำรวจตลอดทั้งลำน้ำยมและได้สำรวจพบปลาที่มีจำนวนชนิดมากกว่าการสำรวจของ Center for Conservation Biology Faculty of Science, Mahidol University (1992) และ Faculty of Fisheries, Kasetsart University and Department of Fisheries, Ministry of Agriculture and Cooperatives (1995) ซึ่งสำรวจเฉพาะโครงการเขื่อนแก่งเสือเต้น บริเวณอุทยานแห่งชาติแม่ยม พบปลาเพียง 106 ชนิด แต่จากการสำรวจปลาตลอดทั้งลำน้ำพบปลา 144 ชนิด จากปลาทั้งหมดจำนวน 28 วงศ์ ในจำนวนนี้มีปลา 38 ชนิดที่ไม่พบในบริเวณโครงการเขื่อนแก่งเสือเต้น อุทยานแห่งชาติแม่ยม ได้แก่ *Ambassis wolffi*, *Amblyrhynchichthys truncatus*, *Anabas testudineus*, *Barbicthys laevis*, *Botia modesta*, *B. morleti*, *Cirrhinus microlepis*, *Clarias macrocephalus*, *Cosmochilus harmandi*, *Cyclocheilichthys enoplos*, *Cynoglossus microlepis*, *Esomus longimanus*, *Heterobagrus bocourti*, *Himantura signifer*, *Kryptopterus bleekeri*, *K. cryptopterus*, *K. limpok*, *K. apogon*, *Labeo rohita*, *Lalates hexnema*, *Luciosoma bleekeri*, *Macrognathus semiocellatus*, *Morulius chrysophekadion*, *Mystus albolineatus*, *M. mysticetus*, *M. singaringan*, *Notopterus ornatus*, *Osteochilus melanopleura*, *Pangasius lanaudi*, *P. conchophilus*, *Pangasius macronema*, *Paralauca riveroi*, *P. typus*, *Puntius schwanenfeldi*, *Synaptura panoides*, *Toxotes chatareus*, *Wallago dinema* และ *Wallagonia attu* ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาตลอดทั้งลำน้ำจำนวนชนิดของปลาจึงมากขึ้นตามสถานีสำรวจและอาจเป็นไปได้ว่ายังมีปลาอีกหลายชนิดที่สำรวจไม่พบในการศึกษาครั้งนี้

กิตติกรรมประกาศ

ผลงานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากโครงการพัฒนาองค์ความรู้และศึกษานโยบายการจัดการทรัพยากรชีวภาพในประเทศไทย ซึ่งร่วมจัดตั้งโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและศูนย์พันธุ์วิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ รหัสโครงการ BRT 540057

ขอขอบพระคุณ รศ. ดร. สืบสิน สนธิรัตน์ และ อ. ดร. ประจิตร์ วงศ์รัตน์ แห่งคณะประมง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่กรุณาให้คำปรึกษาในการวิจัยและสนับสนุนตัวอย่างสำหรับอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

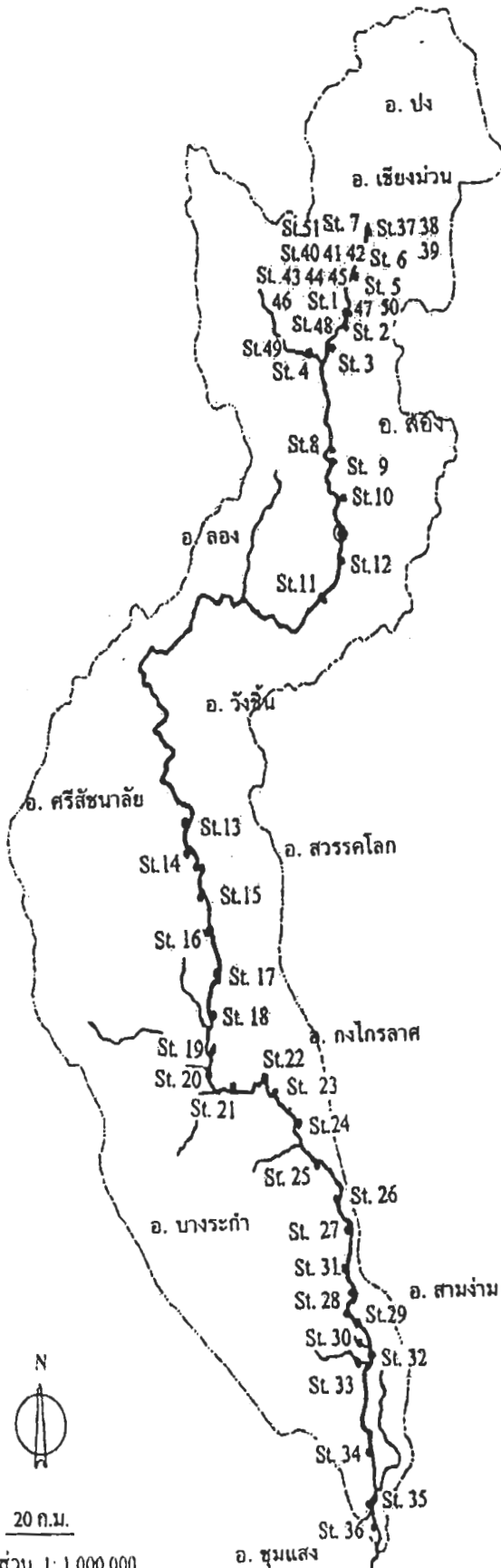
- เจิดฉั่น อมาตยกุล และคณะ. 2537. การสำรวจชีววิทยาประมงในแม่น้ำยมจังหวัดแพร่. กรุงเทพฯ : กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- ชวลิต วิทยานนท์. 2536. รายงานปลาชนิดใหม่จากแม่น้ำโขง, น. 134-137. ใน สัมมนาวิชาการ ปี 2536. กรุงเทพฯ : กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- ชวลิต วิทยานนท์ และสมศักดิ์ รุ่งทองใบสุรีย์. 2536. พรรณปลาสาวยและสังกะวาด (วงศ์ Schilbeidae และ Pangasiidae) ของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- พนม สอดสุข และคณะ. 2531. อนุกรมวิธานของปลาสร้อย สกุล *Cirrhinus* ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันประมงน้ำจืดแห่งชาติ.
- ทรงพรรณ ลำเลิศเดชา และคณะ. 2529. อนุกรมวิธานของปลาชิวสกุล *Rasbora* ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันประมงน้ำจืดแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2536. งานศึกษาข้อมูลและศักยภาพการพัฒนาลุ่มน้ำแม่น้ำยม. กรุงเทพฯ: บริษัทปัญญา คอนซัลแตนท์.

- หลวงมัศยจิตรการ และโชติ สุวตติ. 2502. ภาพปลา.
กรุงเทพฯ : กรมประมง กระทรวงเกษตรและ
สหกรณ์,
- Allen, G.R. 1978. A review of the archerfishes
(Family Toxotidae). *Rec. West. Aust. Mus.*
6 (4) : 355-378.
- Center for Conservation Biology Faculty of Science
Mahidol University. 1992. *Rapid Assesment
of Forest / Wildlife / River Ecology in Area
Affected by Kaeng Sua Ten Dam.* Bangkok
: Mahidol University.
- Faculty of Fisheries, Kasetsart University, Depart-
ment of Fisheries, Ministry of Agriculture
and Cooperative. 1995. *Studies of Fish-
Species Diversity and Migration in Areas
Affected by the Kaeng Sua Ten Water
Resources Project.* Bangkok : Report of
the World Bank.
- Karnasuta, J. 1993. Systematic revision of
southeastern asiatic cyprinid fish genus
Osteochilus with description of two new
species and a new subspecies. *Kasertart
University Fishery Research Bulletin 19* :
1-105.
- Kottelat, M. 1989. Two new species of cavefishes
from Northern Thailand in the genera
Nemacheilus and *Homaloptera* (Osteichthys
: Homalopteridae). *National University of
Singapore* 40 : 225-231.
- _____. 1990. *Indochinese Nemacheilines : A
Revision of Nemacheiline Loaches (Pisces
:Cypriniformes) of Thailand, Burma, Laos,
Cambodia and Southern Vietnam.* Verlag
Dr. Friedrich Pfeil. Munchen., Gemany.
- _____. 1991. *Indochinese nemacheilines : A
revision of nemacheiline loaches (Pisces :*
- Cpriniformes) of Thailand, Burma, Laos,
Cambodia and Southern Vietnam.* *Copeia*
2 : 544-545.
- Monkolprasit, S. and T.R. Roberts. 1990. *Himantura
chaophraya*, a new giant freshwater stingray
from Thailand. *Japanese Journal of
Ichthyology* 37(3) : 203-208.
- Rainboth, W.J. 1985. *Neolissocheilus*, a new genus
of South Asian cyprinid fishes. *Beaufortia* :
Institute of Taxonomic Zoology. *University
of Amsterdam* 35 (3) : 25-35.
- Roberts, T.R. 1982. The Southeast Asian
freshwater pufferfish genus *Chonerhinus*
(Tetraodontidae), with description of new
species. *Proceedings of the California
Academy of Sciences* 43 (1) :1-16.
- _____. 1983. Revision of South and Southeast
Asian sisorid catfishes genus *Bagarius*, with
description of a new species from the
Mekong. *Copeia.* 2 : 435-445.
- _____. 1986. Systematic review of the
Mastacembelidae or spiny eels of Burma
and Thailand, with description of two new
species of *Macrogathus*. *Japanese Journal
of Ichthyology* 33 (2) : 95-109.
- _____. 1992a. Systematic revision of the old
world freshwater fish family *Notopteridae*.
Ichthyol. Explor. Freshwater 2(4) : 361-
383.
- _____. 1992b. Revision of the striped catfish
of Thailand misidentified an *Mystus vittatus*,
with description of two new species (Pisces
: *Bagridae*). *Ichthyol. Explor. Freshwater*
3 (1) : 77-88.
- _____. 1994a. Systematic revision of Asian bagrid
catfishes of the genus *Mystus sensu stricto*,

- with a new species from Thailand and Cambodia. *Ichthyol. Explor. Freshwater* 5 (3) : 241-256.
- _____. 1994b. Systematic revision of tropical Asian freshwater glassperches (Ambassidae), with description of three the Mekong. *Nat. Hist. Bull. Siam Soc.* 4 : 263-290.
- _____. 1995. *Botia splendida*, a new species of loach (Pisces : Cobitidae) from Mekong basin in Laos. *The Raffles Bulletin of Zoology* 43 (2) : 463-467.
- Roberts, T.R. and C. Vidthayanon. 1991. Systematic revision of the asian catfish family pangasiidae with biological observation and description of three new species. *Proceeding of the Academy of Natural Sciences of Philadelphia* 143 : 97-144.
- Siebert, D.J. 1991. Revision of *Acanthopsoides* (Cypriniformes : Cobitidae), with the description of new species. *Japanese Journal of Ichthyology* 38 (2) : 97-114.
- Smith, H.M. 1945. *The Freshwater Fishes of Siam, or Thailand*. United States Government Printing Office, Washington.
- Sontirat, S. 1971. Studies on pla chalat and pla krai found in Thailand. *Fisheries Gazzete.* 24 : 383-391.
- _____. 1976. Revision of the Southeastern Asiatic cyprinid fish genus *Cyclocheilichthys*. Ph.D. Dissertation, Univ., Michigan, Ann Arbor, Michigan.
- _____. 1981. Systematic studies on two species of fish of the genus *Rasbora* found in Thailand. *Fisheries Gazette.* 34 (5) : 559-595.
- Sontirat, S. 1984a. A systematic study on three species of fish of genus *Cirrhinus* Oken and the genus *Henichorhynchus* Smith from Thailand. *Proc. 22nd Conf. Fisheries Section, Kasetsart University.* 30 Jan.-1 Feb. 1984. 22 : 1-6.
- _____. 1984b. A systematic study on the fish of genera *Cosmocheilus* Sauvage and *Papillocheilos* Smith of Thailand. *Proc. 22nd Conf. Fisheries Section, Kasetsart University.* 30 Jan.-1 Feb. 1984. 22 : 7-11.
- _____. 1984c. A systematic study on the fish of the subfamily Garrinae of Thailand. *Proc. 22nd Conf. Fisheries Section, Kasetsart University.* 30 Jan.-1 Feb. 1984. 22 : 12-16.
- _____. 1984d. *Bagrichthys hypselopterus* (Bleeker) or *Bagroides macracanthus* (Bleeker). *Proc. 22nd Conf. Fisheries Section, Kasetsart University* 30 Jan.-1 Feb. 1984. 22 : 27-32.
- _____. 1985. A systematic study on the fish of the genus *Mystacoleucus* in Thailand. *Proc., Fisheries Section, Kasetsart University.* 5-7 Feb. 1985. 23 : 41-46.
- _____. 1988a. *Cyclocheilichthys schwanefeldi*, *Puntius foxi* or *Puntius schwanefeldi*. *Proc. 26th Conf. Fisheries Section, Kasetsart University.* 3-5 Feb. 1988. 26 : 361-366.
- _____. 1988b. *Puntius sametensis*, *Puntius pesuliferus* or *Puntius stigmatosomus*. *Proc. 26th Conf. Fisheries Section, Kasetsart University.* 3-5 Feb. 1988. 26 : 361-366.

- _____. 1989. Four new species of freshwater fishes from Thailand. **Kasetsart J.** 23 (1) : 97-109.
- Sufi, S.M.K. 1956. Revision of the oriental fishes of the family Mastacembelidae. **Bulletin of the Raffles Museum** 27 : 93-146.
- Suvatti, C. 1950. **Fauna of Thailand**. Bangkok. Dept. of Fisheries.
- Taki, Y. and A. Doi. 1995. Two new species of cobitid genus *Botia* from Lao Mekong basin. **Japanese Journal of Ichthyology** 42 (2) : 147-155.
- Vidthayanon, C. and M. Kottelat. 1990. *Amblypharyngodon c*hulabhornae* sp. nov., a new cyprinid fish from Thailand and Kampuchea. **Nat. Hist. Bull. Siam Soc.** 38 : 45-57.

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงที่ตั้งแม่น้ำยมและจุดเก็บตัวอย่าง

- สถานที่ 1 บริเวณแก่งเสือเต้น
- สถานที่ 2 ห้วยซืด
- สถานที่ 3 100 เมตรแม่น้ำงาว
- สถานที่ 4 น้ำงาว
- สถานที่ 5 บ้านดอนแก้ว
- สถานที่ 6 ห้วยแม่เต็น
- สถานที่ 7 บริเวณบ้านทุ่งหนอง
- สถานที่ 8 เหนือฝายแม่ยม 100 เมตร
- สถานที่ 9 ใต้ฝายแม่ยม 100 เมตร
- สถานที่ 10 กิ่ง อ.หนองม่วงไข่
- สถานที่ 11 บ้านทุ่งแล้ง อ.ลอง จ.แพร่
- สถานที่ 12 อำเภอเมืองแพร่
- สถานที่ 13 บ้านวังคำ
- สถานที่ 14 บ้านชุมทาง
- สถานที่ 15 บ้านวังยายมาก
- สถานที่ 16 บ้านวังพิณพาทย์
- สถานที่ 17 บ้านคลองกระจง
- สถานที่ 18 บ้านวังทอง
- สถานที่ 19 ตลาดสดเมืองสุโขทัย
- สถานที่ 20 บ้านวังนางด่าง
- สถานที่ 21 บ้านยาวชัย
- สถานที่ 22 บ้านกราง
- สถานที่ 23 ตลาดสดกงไกรลาศ
- สถานที่ 24 บ้านกระทุ่มยอด
- สถานที่ 25 บริเวณทำขึ้นปลาบางระกำ
- สถานที่ 27 บ้านโคกสุด
- สถานที่ 28 บ้านหากกรวด
- สถานที่ 29 บ้านกำแพงดิน
- สถานที่ 30 คลองเซ็ด 50 เมตร
- สถานที่ 31 ตลาดสดสามง่าม
- สถานที่ 32 บ้านวังลูกช้าง
- สถานที่ 33 คลองบึงกลาง
- สถานที่ 34 บ้านโพธิ์ทะเล
- สถานที่ 35 แม่น้ำยมบริเวณตลาดชัยเขต
- สถานที่ 36 บ้านทับกฤช
- สถานที่ 37 บ้านพักในอุทยานแม่ยม
- สถานที่ 38 ห้วยลาย
- สถานที่ 39 ห้วยเบื้อง
- สถานที่ 40 โครงการเขื่อนแก่งเสือเต้น
- สถานที่ 41 บริเวณบ้านพุซ้า
- สถานที่ 42 500 ถัดจากบ้านพุซ้า
- สถานที่ 43 บ้านป่าเลาเหนือ
- สถานที่ 44 สถานีย่อยจำไค้

ตารางที่ 1 บัญชีรายชื่อปลาทั้งหมดที่สำรวจพบในแม่น้ำยม

Family/Scientific name	English common name	Thai name/local name	Fac. of Fisheries (1995)	ผู้วิจัย
1. Family Ambassidae				
<i>Ambassis siamensis</i>	Siamese glassfish	แป้น กระจก	-	+
<i>Ambassis wolffi</i>	Glassfish	ข้าวเม่า แป้น		+
2. Family Amblycipitidae				
<i>Amblyceps mangois</i>	Weak-spine catfish	ดัก	-	+
3. Family Anabantidae				
<i>Anabas testudineus</i>	Climbing perch	หมอไทย, เสตัจ	-	+
<i>Trichogaster microlepis</i>	Gouramy	กระดี่นาง	-	+
<i>Trichogaster trichopterus</i>	Gouramy	กระดี่หม้อ	-	+
<i>Trichopsis pumillus</i>	Gouramy	กริม	-	+
<i>Trichopsis vittatus</i>	Gouramy	กริม, กัดป่า	-	+
4. Family Bagridae				
<i>Heterobagrus bocourti</i>	Bocourt's river catfish	แขยงธง แขยงใบข้าว		+
<i>Leiocassis siamensis</i>	Siamese rock catfish	แขยงหิน กดหิน	-	+
<i>Mystus albolineatus</i>	White banded catfish	แขยงแถบขาว		+
<i>Mystus mysticetus</i>	Iridescent mystus	แขยง แขยงข้างลาย		+
<i>Mystus nemurus</i>	Yellow mystus	กดเหลือง	-	+
<i>Mystus planiceps</i>	Catfish	กด	-	+
<i>Mystus rhegma</i>	Catfish	แขยงหนู	-	+
<i>Mystus singaringan</i>	Long fatty fined catfish	แขยงใบข้าว		+
<i>Mystus wyckii</i>	Black catfish	กดดำ กดเขียว	-	+
<i>Mystus wyckioides</i>	Red tail mystus	กดแก้ว หางแดง	-	+
5. Family Belonidae				
<i>Xenentodon cancila</i>	Needle fish	กระทุงเหวเมือง	-	+
6. Family Channidae				
<i>Channa gachua</i>	Red-tail snakehead	ก้าง	-	+
<i>Channa marulius</i>	Great smale	ช้อนงูเห่า	-	+
<i>Channa striata</i>	Snakehead fish	ช้อน	-	+
7. Family Cichlidae				
<i>Oreochromis niloticus</i>	Nile tilapia	นิล	-	+

ตารางที่ 1 (ต่อ)

Family/Scientific name	English common name	Thai name/local name	Fac. of Fisheries (1995)	ผู้วิจัย
8. Family Clariidae				
<i>Clarias batrachus</i>	Walking catfish	ดุกดำน	-	+
<i>Clarias macrocephalus</i>	Gunther's walking catfish	ดุกอูย ดุกเนื้ออ่อน		+
9. Family Clupeidae				
<i>Clupeichthys goniognathus</i>	Herring	ชีวก้าน้ำจืด	-	+
10. Family Cobitidae				
<i>Acanthopthalmus javanicus</i>	Loach	ปล้องอ้อย	-	+
<i>Acanthopsis choirorhynchus</i>	Loach	รากกล้วย, ซ่อนทราย	-	+
<i>Acanthopsoides gracilentus</i>	Loach	อีต		+
<i>Botia helodes</i>	Tiger loach, Loach	หมูข้างลาย หมูลาย	-	+
<i>Botia modesta</i>	Yellow-tail botia	หมูขาว		+
<i>Botia morleti</i>	Loach	หมูคอก หมูหลังถนน		+
<i>Cobitophis anguillaris</i>	Loach	อาด สายทอง	-	+
<i>Lepidocephalus berdmorei</i>	Loach	อีต	-	+
<i>Noemacheilus atriceps</i>	Loach	ค้อ	-	+
<i>Noemacheilus binolatus</i>	Loach	รากกล้วย, ค้อ	-	+
<i>Noemacheilus breviceps</i>	Loach	ค้อ	-	+
<i>Noemacheilus bucculentus</i>	Loach	ค้อ	-	+
<i>Noemacheilus dubia</i>	Loach	ค้อ	-	+
<i>Noemacheilus kohchangensis</i>	Loach	ค้อ	-	+
<i>Noemacheilus masyai</i>	Loach	ค้อ	-	+
<i>Noemacheilus nichosi</i>	Loach	ค้อ	-	+
<i>Noemacheilus pallidus</i>	Loach	ค้อ	-	+
<i>Noemacheilus reidi</i>	Loach	ค้อ	-	+
<i>Noemacheilus schultzi</i>	Loach	ค้อ	-	+
<i>Noemacheilus sexcauda</i>	Loach	ค้อ	-	+
<i>Noemacheilus spilotos</i>	Loach	ค้อ	-	+
<i>Noemacheilus waltoni</i>	Loach	ค้อ	-	+

ตารางที่ 1 (ต่อ)

Family/Scientific name	English common name	Thai name/local name	Fac. of Fisheries (1995)	ผู้วิจัย
11. Family Cynoglossidae				
<i>Cynoglossus microlepis</i>	Tongue sole	ลิ้นหมาน้ำจืด		+
12. Family Cyprinidae				
(Subfamily Abraminae)				
<i>Oxygaster oxygastroides</i>	Simese river abramine	ชีว ท้องพลู แปนขาว	-	+
<i>Oxygaster siamensis</i>	Simese river abramine	แปนขาว ท้องพลู	-	+
<i>Paralaubuca riveroi</i>	Simese river abramine	แปน แปนควาย		+
<i>Paralaubuca typus</i>	Simese river abramine	แปน		+
(Subfamily Rasborinae)				
<i>Amblypharyngodon chulabhornae</i>	Minnow, Barb	ชีวจ้ำฟ้า	-	+
<i>Barilius guttatus</i>	Minnow	นางอ้าว	-	+
<i>Barilius koratensis</i>	Minnow	นางอ้าว	-	+
<i>Esomus longimanus</i>	Minnow	ชีว		+
<i>Esomus metallicus</i>	Minnow, Barb	ชีวหนวดยาว	-	+
<i>Luciosoma bleekeri</i>	Minnow	ชีวอ้าว อ้ายอ้าว		+
<i>Rasbora borapetensis</i>	Minnow	ชีวหางแดง	-	+
<i>Rasbora dusonensis</i>	Minnow	ชีวหางไหม้	-	+
<i>Rasbora myersi</i>	Minnow	ชีว	-	+
<i>Rasbora sumatrana</i>	Minnow	ชีว	-	+
(Subfamily Cyprininae)				
<i>Acrossocheilus deauratus</i>	Carp	เขยา, จาด	-	+
<i>Amblyrhynchichthys truncatus</i>	Carp	ตะโกก ถลน หนามหลัง		+
<i>Barbichthys laevis</i>	Golden carp	หางบัว กลมหางวง		+
<i>Cirrhinus microlepis</i>	Small scale mud carp	สร้อย		+
<i>Cirrhinus jullieni</i>	Jullien's mud carp	สร้อยขาว สร้อย	-	+
<i>Cosmochilus harmandi</i>	Height dorsal river fin barb	ตะกาก		+
<i>Cyclocheilichthys apogon</i>	Indian river barb	ไล่ตันตาแดง	-	+
<i>Cyclocheilichthys armatus</i>	River barb	ปากเหลี่ยม หนามหลัง	-	+

ตารางที่ 1 (ต่อ)

Family/Scientific name	English common name	Thai name/local name	Fac. of Fisheries (1995)	ผู้วิจัย
<i>Cyclocheilichthys enoplos</i>	Soldier-river barb	ตะโกก โจก		+
<i>Cyclocheilichthys repasson</i>	River barb	สร้อยนกเขา สร้อย	-	+
<i>Cyprinus carpio</i>	Common carp	ไน หลีโกว หลีฮื้อ	-	+
<i>Hampala macrolepidota</i>	Transverse-bar barb	กระسوبขีด กระسوبั้ง	-	+
<i>Labeo prosemion</i>	Barb	สร้อย	-	+
<i>Labeo rohita</i>	Rohu	ยี่สกเทศ โรฮู่		+
<i>Labiobarbus kuhli</i>	Barb	มะลิเลื้อย สร้อยนกเขา	-	+
<i>Labiobarbus spilopleura</i>	Barb	สร้อยลูกกล้วย	-	+
<i>Lobocheilus melanotaenia</i>	Barb	สร้อยลูกบัว	-	+
<i>Lobocheilus nigrovittatus</i>	Barb	สร้อยลูกบัว	-	+
<i>Lobocheilus quadrilineatus</i>	Barb	บัว, สร้อยลูกบัว	-	+
<i>Lobocheilus rhabdoura</i>	Barb	สร้อยลูกบัว	-	+
<i>Mystacoleucus greenwayi</i>	Greenway barb	ขี้ยก ตาใส	-	+
<i>Mystacoleucus marginatus</i>	Barb	ขี้ยก หล้า หนามบี	-	+
<i>Morulius chrysophekadion</i>	Greater black shark	กา เพี้ย กาดำ		+
<i>Osteochilus hasselti</i>	Hard-lipped barb	สร้อยนกเขา, ช่า, ขี้ขม	-	+
<i>Osteochilus waandersi</i>	Waander's bony lipped barb	รอยไม้ดับ ข้างลาย	-	+
<i>Ostechilus melanopleura</i>	Carp	พรม พรมหัวเหม็น		+
<i>Puntioplites proctozysron</i>	Smith's barb, Barb	กระมัง	-	+
<i>Puntius altus</i>	Tinfoil barb, Red-tail	ตะเพียนทอง	-	+
<i>Puntius binotatus</i>	Long-snouted barb	ตะเพียนสองจุด	-	+
<i>Puntius daruphani</i>	Golden belly barb, Barb	ตะพาก	-	+
<i>Puntius gonionotus</i>	Thai silver barb	ตะเพียนขาว	-	+
<i>Puntius leiacanthus</i>	Golden little barb, Barb	ตะเพียนทราย	-	+
<i>Puntius orphoides</i>	Red-cheek barb, Barb	แก้มขี้ ช่าปก ปกส้ม	-	+
<i>Puntius schwanefeldi</i>	Schwanefeld's tinfoil barb	กระแห กระแหทอง		+
<i>Puntius spilopterus</i>	Barb	ตะเพียนทราย	-	+
<i>Puntius stoliczkae</i>	Barb	ปก, ตุ่ม มะไฟ	-	+

ตารางที่ 1 (ต่อ)

Family/Scientific name	English common name	Thai name/local name	Fac. of Fisheries (1995)	ผู้วิจัย
(Subfamily Garrinae)				
<i>Crossocheilus reticulatus</i>	Crossocheilid fish	สร้อย จิ้งจก	-	+
<i>Discolabeo fisheri</i>	Lapping fish	เลียหิน มุด	-	+
<i>Epalzeorhynchus frenatus</i>	Red-tail black shark	กาแดง	-	+
<i>Garra fuliginosa</i>	Stone lapping fish	ดุด เลียหิน มุด	-	+
<i>Garra taeniata</i>	Stone lapping fish	เลียหิน มุด	-	+
13. Family Dasyatidae				
<i>Himantura signifer</i>	Freshwater Stingray	กระเบนขาว		+
14. Family Eleotridae				
<i>Oxyeleotris marmorata</i>	Goby, Gudgeon, Sleeper	บู่ทราย บู่จก	-	+
15. Family Gobiidae				
<i>Ctenogobius cephalopardus</i>	Goby	บู่	-	+
<i>Gobiopterus chuno</i>	Goby	บู่ใส	-	+
16. Family Gyриноcheilidae				
<i>Gyrinocheilus aymonieri</i>	Siamese gyриноcheilid	น้ำผึ้ง ลูกผึ้ง อีดูด	-	+
17. Family Hemirhamphidae				
<i>Dermogenys pusilla</i>	Half-beak	เข็ม, จุยจัม	-	+
18. Family Homalopteridae				
<i>Balitora brucei</i>	Loach	จิ้งจก	-	+
<i>Homaloptera lineata</i>	Loach	จิ้งจก	-	+
<i>Homaloptera sexmaculata</i>	Loach	จิ้งจก	-	+
<i>Homaloptera smithi</i>	Loach	จิ้งจก	-	+
<i>Homaloptera zollingeri</i>	Loach	จิ้งจก	-	+
19. Family Mastacembelidae				
<i>Macrog-nathus semio-cellatus</i>	Spiny eel	หลด		+
<i>Macrog-nathus siamensis</i>	Spiny eel	หลดจุด	-	+
<i>Mastacembelus armatus</i>	Spiny eel	กระทิง	-	+
<i>Mastacembelus favus</i>	Spiny eel	กระทิง	-	+
<i>Mastacembelus maculatus</i>	Spiny eel	กระทิง	-	+

ตารางที่ 1 (ต่อ)

Family/Scientific name	English common name	Thai name/local name	Fac. of Fisheries (1995)	ผู้วิจัย
20. Family Notopteridae				
<i>Notopterus notopterus</i>	Grey featherback	สลาด ตอง หางแพน	-	+
<i>Notopterus ornatus</i>	Spotted featherback	กราย หางแพน		+
21. Family Pangasiidae				
<i>Pangasius conchophilus</i>	Catfish	เผา		+
<i>Pangasius larnaudi</i>	Black ear catfish	เทโพ หูหมาด แซปอ		+
<i>Pangasius macronema</i>		สังกะวาดเหลือง		+
22. Family Pristolepidae				
<i>Pristolepis fasciata</i>	Striped tiger nandid	ซังเหยียบ ไค้	-	+
23. Family Schilbeidae				
<i>Laloes hexanema</i>	Siamese catfish	ยอน สังกะวาด		+
24. Family Siluridae				
<i>Kryptopterus apogon</i>	Sheath-fish	น้ำเงิน นาง เนื้ออ่อน		+
<i>Kryptopterus bleekeri</i>	Sheath-fish	แดง เนื้ออ่อน เกด		+
<i>Kryptopterus kryptopterus</i>				
<i>Sheath-fish</i>		หางไก่ เนื้ออ่อน		+
<i>Kryptopterus limpok</i>	Sheath-fish	เนื้ออ่อน		+
<i>Ompok bimaculatus</i>	Sheath-fish	ชะโอน เนื้ออ่อน	-	+
<i>Wallago dinema</i>	Twisted-jaw sheatfish	คางเบือน เบี้ยว		+
<i>Wallogonia attu</i>	Great white sheathfish	เค้า		+
25. Family Sisoridae				
<i>Bagarius bagarius</i>	Asian sisorid catfis	แค้ แค้ ตุ๊กแก	-	+
<i>Glyptothorax callopterus</i>	Small asian sisorid catfis	แค้ ดิดหิน	-	+
<i>Glyptothorax fuscus</i>	Small asian sisorid catfis	แค้ ดิดหิน	-	+
<i>Glyptothorax major</i>	Small asian sisorid catfis	แค้ ดิดหิน	-	+
<i>Glyptothorax platypogonoides</i>	Small asian sisorid catfis	ดิดหิน	-	+

ตารางที่ 1 (ต่อ)

Family/Scientific name	English common name	Thai name/local name	Fac. of Fisheries (1995)	ผู้วิจัย
26. Family Soleidae				
<i>Archiroides leucorhynchus</i>	Sole	ลิ้นหมา	-	+
<i>Synaptura panoides</i>	Sole	ลิ้นหมา		+
27. Family Tetraodontidae				
<i>Tetraodon leirus</i>	Puffer fish	ปักเป้าจุด	-	+
<i>Tetraodon palembangensis</i>	Puffer fish	ปักเป้าน้ำจืด	-	+
28. Family Toxotidae				
<i>Toxotes chatareus</i>	Shooting fish	เสือพ่นน้ำ เสือ		+

- = ตัวอย่างอ้างอิงที่รวบรวมเฉพาะบริเวณโครงการเขื่อนแก่งเสือเต้นโดย Faculty of Fisheries, Kasetsart University and Department of Fisheries, Ministry of Agriculture and Cooperatives (1995)
- + = ชนิดปลาที่พบในแม่น้ำยมตั้งแต่บริเวณได้อุทยานแห่งชาติแม่ยมลงมาจนถึงบริเวณจุดที่บรรจบกับแม่น้ำน่านที่ตำบลเกษชัย อ. ชุมแสง จ. นครสวรรค์